

sustav takav, da ne može donesti narodu nikakve koristi. „Narod“, vele oni „ne žive više u kućah niti kolibah, već u špiljah među šumicami i kamenitim prolomi poput divlje zvieri. Zemlja položena je u sretnom podnebjju; ukrašena je prostanimi poljanami i obilnim prostorinama za stada; oplakana morem, na kom su posijani mnogobrojni otoci; u njoj obitava jak, kripak i krasan narod: pak ta zemlja da danas svojim političkim i moralnim stanjem uzbuđjuje sažaljenje u svakom gledaocu. Još prije kratko doba prenosnica kulture italske u hrvatski narod, postala je sada robinja bez kulture i napredka“.

XVII.

Sve veće propadanje šuma po banovini, a hrvatskom primorju napose, prinuka kraljicu Mariju Tereziju, da je g. 1769. izdala na hrvatskom jeziku zakon, u kom se koli o čuvanju, tako i zaštiti i uzgoju šuma razpravlja.

Brojeći mi taj spis, u obće među najznamenitije u povjesti šumarstva kod nas, spomenuti ćemo mu eto doslovce sadržaj:*

„Mi Marija Therezija z božjom milošćom rimska cesarica udovica, Ugerska, Pemska, Dalmatinska, Horvatska itd. kraljica apoštolska itd. itd.

Materinskom prigledbum i osebužno milostivnom skrbljivošćem, koju imamo za hasen, i dobro obćinsko predragoga nam kraljevstva Ugarskoga pretegnuti, i povekšati; v pamet v zele i spoznale jesmo, kulike vrednosti i hasnovitosti je stalno neprestano lugov, gajov, dubrav i loz, vu dobrom i cvetućem stališu začuvanje, i z državanje, škodljivo pako suprotivnem načinom, ako zmešano, i prez reda sečeju se, njihovo na nikaj spravlanje i opušćenje. Radi toga znašle jesmo osobujnu potrehoću prez v sakoga izprićavanja, dobroga reda vu sećenju i uživanju loz, vu ovo kraljevstvo taki v peljati i početi.

V sem dobro znano je, kuliko hasne dugovanjem človečanskem do naša, i kak potrebno, i hasnovito je ne menje v sakomu po sebi, kak i v semu skupa orsagu lugov, gajov, dubrav i loz čuvanje i zdržavanje, ne samo za hiž podiganje, i delanje, v sagdašnje kruha pećenje, jestvin i vsakojackeh napitkov pripravlanje, svetlostjum, i vrućinom zdržavanje, i krepnje človeka, i za ostale žitka človečanskoga pomoći, i potreboće; nego tulikajše za soli, železa i ostaleh rudneh jam kopanja, i tuliko navukov, i meštrij napravlanja zevsema potrebuje se.

Poleg svedočanstva vendar istoga spoznanja navćile smo se, i dobro v pamet v zele, da neprecenjeni ov kraljevstva kinć kruto za malo drži se, i za čuvanje i zdržavanje njegovo niti najmenša ima se skrb, na tuliko da lugi, gaji, dubrave i loze zvekšem talom ali nemario i razišno sečeju

* Pošto je u originalu starinski pravopis teško čitljiv, uznesmo pisati novim pravopisom.

se, ali hametom izkorenjaju, ter drugde na neizmerne i prevelike gorice, drugde pako na nelhasnovitu dohadjaju pustoću prez skrbi budućega njihovoga naraštenja, i povekšavanja, tak da ako se znović po v peljanom kakovom redu, i pravom sećenja drev načinu, za dobro v sakoga vlastitoga, i za občinsku hasen ovomu z mešanomu, razsipnomu i škodljivomu sećenju stanovito vreme i naredbe nepostave, bojati stanovito se je, da nebi v se kraljevstvo vu onih takaj mestah, vu kojih sada jošte lugov, gajov, dubrav i loz za dovoljno je, negda pomenkanje, i falingu drv terpeti moralo.

Da anda za ovu občinsku falingu vu vremenu skerb vuzme se, ter i za dojdüch odvetkov hasen preskerbi se: zato ovoga za loz čuvanja, i derv sećenja milostivno dokončale jesmo dobroga reda obznauiti, i očitovati: Po kojem nećemo od očivestne, i vu pravicach zadržane gospode zemeljske oblasti kaj odvzeti, i od imanji v živanja slobodnoga nikoga preprečiti; nego samo kuliko poleg razuna, i istoga loz čuvanja, i zderžavanja, ne menje občinska potrebeća, kak v sakoga po sebe hasen potrebuje, nje najprvić na to nagnuti hotele jesmo, da oni koji drugać najvekšu vu imanjib svojih na loze skerb, i pregledbu; poglavari pako v seh orsaga varmegjih s koznujuću za hasen občinsku pazku imati bi morali; za svoje lastovito dobro i občinsku hasen drugem dobru peldu dadu, i da terse, da ov način polag prilike, i mogućnosti kraljevstva, mest, vu imanja, i ladanja kak najberže v pelja se. Vse ovo nakanenje, i hasnovito za čuvanje, i zderžavanje vu dvch ovch delih, osebuje pazke vrednih stoji; z kojem najure redom:

Prvić loze stare seći se imaju? Drugoć z kakvim načinom mlade čuvati se, i zderžavati se na rastenju moraju? i ovak, i na potlam za v sako leto derv sećenje preskerbeti se more: na koji cilj i konec:

1. Tak vekše, kak menše loze poleg pravoga razuma, i spoznanja jednako razdeliti, preštünati, dapače ako je moguće, i žnorum, ali po brojenju koračajev, ali z drugim spodobnem načinom z meriti se, i nuternja natura ili ti narav, i fela derv spoznati se mora, i proba vučiniti kakovu najmre vnožinu derv nadonesti mogu, ter tak stanovit klaffrov i derv tulikajše meštarskih broj za vsako leto odrediti bude se moglo, doklam po premenjenju let, ona ista, koja je izsečena loze stran, opet prikladna postane za sećenje: ter tek za posećenum zadnji put strankum, onde i pak počimljejuć, kade najprvić počelo jese seći, neprestanjeno čez dojdüća leta sećenje naj se ponavlja; kak vu priložna na koncu ove naše naredbe naštanpano tak prez lišća, tak zlišćem loz, ovo isto kaže se.

2. Paziti se moraju, leta derv na dostojno rašćenje potrebna najmre:

Derv listeneh;

Hrast navadnem načinom raste do let okolo	200
Javor do let	100 ali 150
Bukva dok zraste za potreboću ter z jaći se	
vu mestu plodněšem raste let	120
vu neplodněšem	150
Topol, lipa, brest let: od	30 do 50
Breza vu vuhkom mestu raste let	30
vu mestu višešem, i podignjenom od leta	40 do 50

Verba od leta	20 do 30
Jalša od leta	40 do 50

Derv prez lisča.

Jelva, Cmrek, Tisa med osem desetimi, i sto letmi.

3. Akoprem gore rečena poleg razlučavanja derv pravdenoga povekšavanja je doba, i za nekoja vuživanja, i stanja delanja stari hrasti, i druga derva jesu potrebna, za vsagdašnju vendar kurenja potreboću za-dosta jesu.

Loze hrastove let	30 ali 40
Bukove ali javorove let	25 ali okolo 30
Cmrekove, Jelove ali Tisove, let	20
Topolove, Brezove, Brestove ali Jalšove let	10

Dapače verbi poklam z raste v sako treće leto moreju se obseći svrži.

Znati vendar i dobro paziti je, da derv imenuvaneh doba nemora se v zeti, i deržati za takovu naredbu, koja faliti nebi mogla, ar kajti vnoga; isto mesto, zemlja, i deržanje, kade takavo dreva rastu, premenja; zato mesta spoznauje, hitrešega, ali kesnešega povekšavanja v sakoga loz la-davca navčiti hoće, kakova doba derv je prikladna za potreboće, i na kuliko let loze razdeliti moraju se.

4. Pokehdob stara dreva, ako sečeju se, nepuščaju rada iz sebe mladice, zato vu mestah osebujno takoveh, kade falinga je derv, penj dreva skorenom skupa mora se skopati, i na mestu onom vu zemlju drugač vubku, i po istom spuknenju korena rahlu nekuliko zern želuda posaditi, i zemljum pokriti.

5. Da pak tulikajše i za druge potreboće skerb, i prigledba v zeme se, v sako vreme, vu kojem stran loze onomu letu odlučena izseče se, dreva cimermanska, i za stanje delati potrebna, kotera ravna rastu, niti v nogo herg po sebe, ali sveržih imaju, za vekivećnu i neprestanjenu od ognja, i ognišća vu miru moraju se ostaviti lozu; kakti takaj i fele derv tvrdeših za mlinare, kolare, tišlare, i piltavare, i za druge spodobne me-šterske ljudi prikladnih od kurenja, ter za rečene potreboće zbog vekše cene i ladovceh hasni čuvati imaju se.

6. Zadovoljna skerb v zeta bude za dervo meštarsko, ako vu mestu jezero- šest- sto četvero vuglasteh bečkeh klaftrov šestnajst spodobneih ostavi se drev, z kojemi do dojučega leta sečenja dreva potreboći zadovoljno vućini se, i pregledi se, ova pak dreva, kuliko more biti vu jarkih, i nizkih mestah moraju se zebrati, da nebi z jedne strani sencum svojim drugem podrastućem na škodu bila, z druge strani da bi od vihra i osta-leh vetrov site segurneše čuvala se. Kade pako dreva mehka jesu ova više puti, navlastito pako vu četerdeseteh letah konćema dva, ali tri pute poseći moraju se; kuliko zbog zroka vekše hasni, tuliko i radi toga, kajti star koren neće tak lahko i plodno iz sebe mladice, i sverži pušćati; pelda ovoga ima se vu topolu, i verbi, kajti ova vu treh letah la gnojni i tusti zemlji na tuliko i više paleev na debelinu z rasti znadu: koje drev fele tak dug vu zemlju do polovice nege zakopane mladice, i zelene, doklam koja na sveržih za obsekanje gladka prez visokeh hergih je, kotere sverži tak obsećene debeleše drugde posuditi, i verbe povekšavati mogu se.

7. Derva ne samo moraju se poseći, i na klafre složiti, nego tulikajše, koja za dojučerše protuleće, i leto odlučuju se, vu zimi van iz loze moraju se izpeljati, i to do konca meseca sušca, ali končema do polovice maloga travna, da bi tek loze od ovoga meseca, do konca velikoga mešnjaka, kakti zaperte prebivale, i z mirom bile, da nebi taki vu početku dojučeršega prvoga protuleća, i tak na dalje z vremenom v sakojačke fele drevam mladice puščajućem, i zelenit se počimajućem, i mladem, ter tenkem šibicam za koli, i zmarhum voznum kyar se vućinil.

8. Stran posečena čez šest let, kad dreva podrastu, iz korena marljivo naj se zesnaži, da tako dreva podrastujuća z vekšem povekšavanjem podigati budu se mogla.

Paziti vendar mora se dobro, da nebi drevo sekirum se ranilo, ali sverži istoga penja odsekle se, nego samo poleg korena pri zemlji male šibice, i klice dreva, koje na višinu nigdar nepodigaju se, moć vendar razstujućemu drevu jemleju, moraju se podseći.

9. Kade vekša drev falinga je, onde naj se v zeme siročka mesto sekire, kotera samo za kalanje drev naj se jemlje, i nuca

10. Iste takaj posečenih drev sverži, i verhunci nemoraju se ostaviti, nego vu puše, i bremenca skup spraviti i zvezati, da kada obzehneju, za potrebno vuživanje budu.

11. Da posečena vekša dreva z opadanjem svojem lozici mladi, koja stoprav počne podrastuvati, ne naškode, sečenje takovih drev na stran od ovih mladeh najbolje praznu ravnati se mora, i od preveć nagloga, i škodljivoga opadanja v sečeno drevo z lanci, i z drugemi vu zgovoru dvadesetom izpisanemi načini pomagati se bude moralo; ali kajti bolje je, dreva ovakova onda, i onde najse posečeju, kade poleg odlučenoga odredjenja sečenje dokonča se, ali poleg reda let povraća se.

12. Na tuliko let 'oze razdeliti moraju se, vu kulikih letah poleg gore rečenoga navuka posečena loza zrasti more; niti prvo seći dopušća se, doklam red na ovu, ali onu stran vre jeden put posečenu nedođe.

13. Odkuda v saki skrbljiv, i marliv gospodar, i loz čuvar, i ladavec vu knjigu na ov konec osebjuno napravljenu naj zapiše tak broj klaftror drev, koje v sako leto poseće, dobi, kak tulikajše i red, poleg kojega loze seći se moraju, i skupa kulike fele drev tvrdećeh za vsakojačke meštrije, lagve, i obruče potrebne posekel je, naj zapiše.

14. Stalna pazka, i skrb imati se mora, da zvan loze za ono leto odredjene za sečenje, gore rečene fele drev meštarskih vu drugi seći meštrom naj se nedopusti. Nego v sem ovem odredjeno onoga leta drev sečenja mesto naj se odluči; nego ako bi možibiti zvan ovoga mesta vu drugih loze stranah od vetra hićena, ali iz drugoga kakovoga zroka posušena dreva nahadjala se.

15. Za ogenj, i kurenje ona osebjuno vzeti se moraju derva, koja gerbava, i hergava, i za hiž delanje neprikladna najdeju se: ravna pako navlastito jalova, smrekova, tisova na vekšu hasen za deske, šindol, i roženice, i ostala za hiž napravljenje potrebna, čuvati se moraju. Odkuda osebjuno skrb, i pazka imati se mora, da se dreva, kotera v sakojačkem meštrom, kakti mlinarom, piltavarom, strugarom, tišlarom, pintarom, i osta-

lem drugem prikladna jesu, z dervi za ogenj, i kurenje odlučeni nezmešaju; tak tulikajše suprotivnom načinom i od oveh naj se neostavljaju gervava, i hergava, kotera z kuliko vekšom težkočum sečeju se, tuliko lagle po težakeh dervo sekajučeh ostavljaju se, i ovak na po konec konca zegniju, i na nikaj dođu.

16. Osebuja pako za čuvanje i zderžavanje loz naredba vu tom postavljena je, da se simo tamo z mešano prez reda i zbiranja derva ne-sečeju, nego od falata, do falata odredjeno sečenje, zveršeno naj se obdržava, i naj se čuvaju, ter dobru pazku imaju derva sekući, da kakovo nehasnovito staro drevo, zato kajti se neda, i nemore lahko seći, i kalati, celo neostave: nego vse drevje, i derva za ogenj, i kurenje prikladna, zvan oneh, vu koje se je ufati, da za posel, i potreboču hiž delanja zrasti hote, ali za seme čuvati se moraju, skupa s penji, i doli ležećem drvjem naj posečeju na falate, i vu klaftre oprave. Sekirom pako, ali z pilum drevja na visoko, nego tia pri korenu naj se seku, ali pile, da penj odsečenoga ali piljenoga drevja, koliko moguće jednak ostane zemljum. Ovo pak razdelenje polag stanovitoga let odredjenja razmeti se ne mora od maleh loz falatov, koje možebiti gospoda k dvorom svojem, ali isti takaj kmeti k svojoj kmetiji, i selu spadajuče razlučene imaju: ovi vendar z dopušćenjem gospode zemeljske vu vremenu zimskom, kada menše dreviče snegom pokriveno po opadanju vekšeh drev tak lahko nepolamleze, i nepokvari, derva za buduće onoga leta potreboče seći, i odpeljati naj se terse. Ova vendar dobro pazeć, i obderžavajuć poleg naredbe vu broju 43 zaderžane.

17. Najprvić vsigde kuliko je moguće na zemlji ležeća suha, i simo tamo prehitana drevja, ali vre zdavna posečena iziskati, i na hasen zeseći, i izpeljati moraju se, i tak loze od oveh, i nehasnoviteh kakveh goder klic, ili ti mladice drevja, kotera se pase tulikajše marha (kađe ovo loz doba, i pristojnost dopušća), vno go preprečujuć zeznati se moraju, ter onda stoprav fino drevje poleg gore rečenoga odredjenja seći se more. Vu istom pako derv posečenju stanovita posečenoga drevja mera: i cepelišev jednakost naj se obderžava, da potlam praveje na spodobu četvero vuglastu vu klaftre drevja spraviti, i kuliko tulikajše vsako se leto derv poseće, skerbljivije spoznati, i zapisati bude se moglo.

Ako se pako mesto sekire pila vzeme, delo ležeše, i boljše za derv gospodarstvo bude, ar vno ga, kada se derva sečeju, iz njih raztepu se, i na falace na stran padajuća zgubivaju se.

18. Kolarom zvan mesta za sečenje odlučenoga vu dalešneh i skrovneh lozah drevja seći slobošćinu dati pogibeljno je, radi toga kajti zvan očih postavljene penje, i zverži derv skriti, i takaj ista drevja ravna otajno odnesti priliku lahko najdu.

19. Neprepisuje se, istina je, na kojoj strani loz odredjeno ovo derv sečenje pričeti se mora, ar ovo na volji gospode zemeljske, i spametnom gospodarstvu, i oficirov imanji ravnanju, i zbiranju stoji. ništarmanje vendar odredjeno drev sečenje onde pričeti razum svetuje, kađe za sečenje najbolje prikladna nahadjaju se derva, ali kađe vetrom, i posušenju: ali pak na medjah tatbini, i otajnomu sečenju, ali navalenju susedov bližneh podvržena jesu. Občinskem pako načinom obdržati se mora, da dalešnje,

potlam pako blizneše loze najse sečeju, vu ovih da podsečena derva polahko nezegniju, i prez hasne neprejdu. Ove da vu vsakom pripečenju, potreboći ladavcu taki prilične budu, obćuvaju se.

20. Ako nova, i mlada loza dosta vre gusta je zrasla, i drevja, koja za seme ostavljena jesu, već nepotrebuje tak ova, kak i druga drevja za stanje, ali drugu spodobnu potreboću poleg naredbe broja 15toga na dođuća leta, vu lozi, vu kojoj slobodno je seći ostavljena; ako natuliko jesu se zjačila, i deblejše zverži tak razpuščaju, da podrastućej lozi, i dreviću na škodu jesu, istina je podsečeju, ali vendar pervleje okleštre, da z opadanjem svojem mladiceam, i sibiščeu vekši kvar nevćine, i da posečeno drevo na onu stran, na koju derva sekući kani, leže opadne, ova imati mora se pazka: Da najprvić iz one strani, na koju potrebno je da drevo opadne, sekirom zaseče se, i vu mesto drevja zasečeno, drevna zagvozda zabiti se mora, potlam pako iz strani druge drevo z pilum naj se zapili, i tak bude, da pokla kam zabije se zagvozda železna za pilum, terh drva tam, odkuda prvi put zasečeno bilo je drevo, nagne se, i opadne, kaj da se berže vućini, z lanci i vužinci, kak vu naredbe broja 11toga rečeno je, nagnuti i pretegnuti mora se, zatim posečena derva iz guste loze van taki iznesti se moraju, da se podrastujuće mlado zveržje, i mladice, na protuleće, i vu letu, z koli i z marhum nepolamlje, i nepotere, i neobgrize. Ako pak mali germi, dreviče, i šibice po marhi na toliko objedjene budu, da malo ali nikakvo iz njih bi bilo ufanje povekšavanja, i hasni, tak bolje bude, da se posečeju one objedjene šibe, i vu pušle skup postave, da ovak nove mladice budu mogle iz korena van izhagnjati, i rasti.

21. Kade derv pomenjkanje i falinga, je, i nahadjaju se falati zemlje prazne, kotere niti za strni, niti za sadjenje trsja prikladni jesu, oni preorati ako je moguće, ako pak ne, tak z motikom prekopati se moraju, i seme drevja na spodobu hrži posejati, i povlačiti, da se ovo seme drva bude moglo zakriti, ima se. Želud pako hrastov, i bukvia da se po zverjah, ali po živini, ali po pticah nepoje, za nekuliko palcev glublje vu zemlju zakopati se mora. Listineh drev fele vekšinom vu plodnu zemlju, i mesto potrebuju, pokedhob gluboko korenje puščaju, i onde za zderžavanje svoje kakti hranu iščeju. Smrekovo drevo na zemlje tulikajše neplodne raste: kakova pako v sake fele semena je vlastovitost, i koje se vreme sejati mora, dole vu naredbe broja 54 hoće se reći.

22. Akoprem pako obćinska ova je naredba, da na kojem bregu, ali vu lozi određeno sečenje drev pričelo se je, onde tulikajše od leta naj se ponavlja, ako pak vendar drugde stara, i razširena drevja sencum svojom, i razprestertem kićem povekšavanju, i rastenju mladoga drevja škodiju, bolje bude, da se posečeju z onom pazkom, koja vu naredbi broja 20toga prepisana je. Ove zadnić pako fele drev penji, i terčki, kakti takaj ležeća i suha drevja za kolje gorie, za krovni šindol, i za spodobna ovem hasniti mogu.

Z ljudmi pako takova drevja kupućemi tak pogodba vćiniti mora se, da kiće, i zveršje kak tulikajše penje drev, i druga onde ležeća drevja na falate zeseči, i zesečena na klaftre, i pušle skup spraviti, i zvezati, terh za ova vsa vrednu plaću postaviti dužni budu.

23. Koteri zvan hasne, vu lepote tulikajše i snažnoši loz nasleduju se, i lozu kakovu na spodobn špalirov na polvertnih narogjenu podignetu hočeju, ovu vu stanovitoj meji, i jednakoj dalečini hraste, i bukve po jednakom redu naj zasadjaju, doklam ona do prave višine zrastu, i objačiju se; drugeh pak drev fele oposed oveh posejati imaju, da z oveh gustoćum ona od hman zraka obranjena, ravneša, i bolše imaju povekšavanje.

24. Kade po istih mestah stanovnikih, ali po bližnih deržanj ladavcih loze na tuliko porušenje, i opušenje došle jesu, da mesta sada prazna, i pusta vidiju se, tak da već niti vredna jesu z imenom loze imenovati se, onde ostala tulikajše drevja za hasen i potreboću naj se posečeju, i ako falinga derv vu takovom mestu nahadja se, ter pravi gospodarstva zrok sobum donaša, nova lozica z načinom gore prepisanem mora se posejati, i posaditi.

25. Osebujuo paziti se mora na čuvanje i zderžavanje podrastujuće loze, da se nebi ona po novih putih, i stezah na nikaj spravila, i opustila nego stari, i treni puti najse paze, i obderžavaju, od paše pako živine navlastito koz (kojih obgrizavanje najbolje škodljivo je, i zato poglavari varmegjinski ze v semi načini tersiti se moraju, da one od loz čisto odganjaju se, i odtiravaju) naimre čez deset let naj se čuvaju, doklam najmre podrastujuća loza od maleh zverih pri korenu očišćena, tak na visoko zraste, da marha, i ostala živina z jezikom zverši doseguti, i obgriziti nebude mogla.

26. Pokedob kite sverzaste marhi vu zimi za hranu podavati vu nekojih mesta navada je, i to kaiti je lozam škodljivo, i ovoj naredbi suprotivno; zato pod kaštigum vsakomu na peldu prepoveda se: da vendar iz druge strani ovoga dobra, i slobošćine stanovniki, i ladavci loz čisto nebi se mentovali, verbe, ali topoli, i ostala ove spodobe, i beržejšega rastenja, i povekšavanja drevja okolo plotov vertneh, i vu drugih pristojnih mestah zvan loze najse posade za vživanje, i hranu zimske marhe; ar ako se oveh drev kite i zversje za zimu obreže, lahko i pak ponovi se.

27. Da zadnič i loz ladavci pravičnev dohotkov svojeh z kakovoga goder zroka nebi se mentovali, ali vu ovih po menšanje kakovó terpeli, nikaj nepreči, da nebi, kakti i do sada poleg osebujnoga svojega određenja, obderžavajuć drugać za kmete vu lozah gospodskih menšu od šest krajcerov, gde od starine tak navadna je bila, cenu, žirovinu stranskem polag pogodbe, i vredne plaće dati mogli, samo ako podrastujućoj lozi novi kvar, i škoda nevćini se. Nadalje potrebna znati, i obderžavati za novoh loz podiganje, i plodnost.

28. Vu sečenju brez, i drugeh spodobneh drugov, i stangih za obruče, lojtre, kola gospodarska, i za ostale potreboće kolarom, ali pintarom potrebne spametno činiti se mora, da se nebi kak gore spomenjeno je, novi polozi činili, i povekšavali puti s koli i izvažanjem drugov rečenih, nego se izvedí, i na pleči iznositi ovakovi drugi iz guste, kade posečeni jesu bili, loze moraju, od oveh osebujno debleših sečenja do teh dob prestati i zdržavati se mora, doklam mladi hrasti i bukve na ovu višinu izrastu, da njim brezovje podsečeno i padajuće nenaškodi.

Bukovi, ali smrekovi kolarom potrebni drugi, i štange vekše, kakti tulikajše roženice vu onoj samo loze strani, koja ono leto za sečenje drevje

odredjena, naj se seči dopuste, i vu ovom činu hasnovito bude, ako se pervlje drugi i štange posečeju, i vu segurno mesto, nego drevja vekša na zemlju povale se.

30. Za šindol, kolje gorice, i ovom spodobna odredjeno drevje tulikajše pred dervi za ogenj i kurenje potrebnem poseći se mora.

31. Znano je, da kmeti i podložniki za ogradjenje polja, travnikov, spašnikov tak iz svojeh kmetskeh, ali občinskih, kak i gospodskih loz, tak podrastujućeh, kak i pridobnih zmešano kak se nameriju drev više v sako leto navadu imaju podseći; zato milostivna naša kraljevska volja je, da za ovakove plote i ogradjenja takove fele dreva, koja z vremenom vekša zrasti, i lahko prodati se mogu, oštro prepovedaju se, i samo vu oneh mestah dopuščaju se seči, vu kojeh za dovoljno derv ima se, prodati pak nikak nemogu se, za ovo vendar ogradjenje, niti deske niti dreva razkolena, nego samo sverži, i oneh drev fele vzeti se moraju, koja mala ostaju, i pravoga povekšavanja i odrastka nemaju.

32. Za veliko tulikajše gospodarstvo, i hasen loz bude, ako hiže, štale, hleve, štagle i druga zdanja mužka ne iz dreva, kak vu mnogeh sada čini se mestah, nego iz ilovačne i utverdjene zemlje, ali sirovih neobžganih priprostih ciglov, ali tulikajše iz morta i kamenja, kade oveh v množina je zvan krova naj se napravljaju, i podižu, i na mesto plota iz pruca spletenoga spodoben zid, ali živi plot naj se postavi, koja lahko preskerbiti, i včiniti bude se mogla po zasadjenju šipka, ali ternja, ali pak posejanju koščic ovakoveh, koja kad z vremenom porastu vu mestu, kade ploti potrebni jesu, dvojvrstnom skup izpletenom redom, da z tem gradja gustuša zide, presaditi imaju se, i doklam zrastu, i gradje zadovoljno prikladna budu, ograbati moraju se, da živina k njim nikak pristupiti nebude mogla.

33. Zato tulikajše kvar i pomenkanje loz spoznava se, da vu nekojeh mestah vu vremenu žetve snopi ne slamom, nego šibicami na cilj posečenimi vezu se. Ova zato navada zločesta zevsema prepovedati se ima pod oštru kaštigu.

34. Mladoj najmre i podrastujućoj lozi veliki kvar, i škoda čini se, ako odsečeni drev vrhunci osebužno pako smrekovi za cegare jemlju se, zato pod veliku kaštigu ovo isto prepoveda se, i na mesto ovoga ali iz svežja smrekovoga napravljeno znamenje, ali zeleni venec, i koja ovakova jesu za cegar naj se postave.

Ovo pak isto, kaj od cegarov je rečeno, razmeti se tulikajše mora od drev, koja se na stanovite dneve, kakti prvi dan filipovčaka za nepotrební kinč cirkvih, i procesjih postavljaju, koja pod veliku spodobnem načinom kaštigu prepovedaju se.

35. Obelenje i oguljenje, koje iz dreva, ali kak govore okruženje i obsečenje v nogem lozam na škodu veliku biti zna, i lahko z ovakovem činom suše se puste postaju loze, kaj pokehdob po občinskoj i orsačkoj naredbi prepovedano je, paziti se mora na ovakove čine zločeste, i koj vu njih krivci se najdu, oštro kaštigovati se budu morali.

Kajti pak kore nekojem meštarskem ljudem kruto potrebne za delo njihovo jesu, niti prez njih biti nemogu, zato ovakovem preskerbiti iz loze

za drev sečenja odlučene more se poleg osebnjnoga vendar ladavca loze odlučnja i odkazanja.

36. Vu mestah, kade navada zločesta je trave suhe po lozah, i listje iz dreva opadajuće v sako leto na protuleće i v jesen vužigati, tak da kada ovakov ogenj od vetra iz vekše strani zna se podigati, zakupa z travami i z lišćem isto tulikajše menše šibje, drevice, i mladice obžgane potlam šuše se z nepopravljivim skoro loz porušenjem i opuštenjem: zato mladem pastirićom jednako kakti i starem, od kojeh vekšem taljem ovi pogori nekuliko da nove trave, i friške za hasen paše letne z rastu, već puti pako iz same prokšije činiju se, na protuleće i v jesen za krešenje kamen, ocel, ognišće, i pipa oštro prepovedaju se; logari, stražani, i čuvari naj se postave, kateri kak berže dima zapaze, taki tam naj šetuju, i sudeu mesta onoga naj zručiju, dok se poleg izpitavanja i vu krivici najdjana kaštigovati budu mogli. Ognja pako prvo neg se dalje razširi taki naj sgase; vu pripečenju pako vekšega šume i loze pogora susedi i bližnji tulikajše dužni jesu pomoći pogasiti, zatim deca zapopadjena z šibjem, verstneši pako s paličjem, ali s korbači naj se kaštiguju.

V sako pako protuleće, ali v jesen prepovedanje vu mestu takovom očivesto ponoviti se mora, da poleg ponovljenoga dugovanja prepovedanoga, i određene kaštige proti prekersitelom spomenka, v saki se od prekeršenja čuvati, i habati bude znal. I kakti goder suhe trave, i drev lišće tak i vnogo bolje isto drevje friško i živo, ali tulikajše sušeće se, ali penje i ležeća simo tamo drevja podžgati, pod jednaku kaštigu prepoveda se. Kak tulikajše lući drevene, koje na mesto svetlosti sveć i duplerov vu nekojeh mestah navadu imaju potrebuвати, ali kade obilnost loz oveh vuživanje dopušća prez slobostine očiveste dopustiti se nemoraju.

37. Za špalire vertne zevsema šporno potreboвати se moraju mladi grabi, i kada se nekoji na ov cilj izkopaju, paziti se mora, da se korenje oneh, koji još vu zemlji ostaju nevraži. Kajti pak i murva, ili ti dudovo drvo za to isto hasniti mre, iz ovoga bolje kuliko je moguće spaliri vrtni naj se zasade i naprave. Za kojega dreva fele povekšavanje vu kraljevstvu i orsagu, ne prez velike orsačanov hasni vu v sakoj varmegjiji verti napraviti se moraju, kade seme dreva murve ili ti dudovoga posejati, i mlade šibice dudove podiće se i v sem vu onoj varmegjiji prebivajućem tak plemenitem, kak tulikajše i mužem, koji se oglase, za obstunj razdeliti budu se mogle.

38. Za pute obćinske, i orsačke, kateri peljaju čez lozu, zadosta je širina četireh klaffrov, da kola kolam naproti idućem vugnuti se moreju. Kaj više mesta ostane iz obodveh stran puta naj se zasadjujuć, ali sejajuć z drevjem s puni, dapače pred istemi tulikajše hižami kak malo niže obilneje pove se, prikladna v sakomu mestu i deržanju drevja naj se posade. Trsiti se pak i paziti mora se, da puti po lozah peljajući budu ravni, koja ravnoća bude tak za loz čuvanje, zderžavanje, i lepotu, kak tulikajše i za putnikov vekšu pristojnost i vugodnost.

39. Višekrat biva, da vu mestah za pašu odredjenih mladice, šibice i dreveća sama iz sebe porasteju, ter od onud zemlja plodnost svoju pokaze, da ako bi se od paše čuvala, lahko na lozu bi se obrnuti mogla:

za to takov falat zemlje ali spašnika od pašenja prepovedati mora se, i mesto ovoga, ako je moguće, drugde se spašnik mora odeliti, vu ovom vendar odelenju paziti se mora, da vu mladój podrastuđoj lozi kmetom ova paša, neodluči se.

40. Pokehdob hiže vu lozah podignjene, i napravljene tak po povekšavanju družine, kak tulikajše i po zderžavanju, i hranjenju više marhe, i po istih tulikajše k hižam peljajućih putih, kakti i po drugih pokehdob zvan očih jesu, ne mal lozam čine kvar, i škodu, zato nikomu od sehdbop rez očiveste gospode zemeljske slobošćine, ali vre dopušćenom boćine oposred loze postavljene na selenju stanja, i hiže vu lozah podigati i delati naj nebude slobodno.

41. Vu ovom falatu loze, koj poleg odredjenja sećenja reda zeseće se, najdeni ostarajući hrasti, i druga drevja, kotera zbog vekšeh možebiti zverih ostavljena jesu, da nebi sencum svojom, i razširenjem kić zveršja podrastujućoj lozi mladi i novi na škodu bila, poleg vre gore rećenoga navuka izseći se moraju z načinom vu naredbe broja 20toga izpisane.

42. Medje loz, gor, bregov višekrat pohadjati, pogledati se i ponoviti moraju, i ako morebiti drevje za medju postavljeno, i za znamenivano, ali bi od vetra prehićeno opalo, ali drugać koju medje znamenje zarašćeno bi se našlo, da se medje nezmešaju, odkud lahko izhajati mogu pravde, svadje i ljudomorstva, medje opet ali ti znamenje vidjeno naj se postavi, i ovakovo medju previdjenje, i pregledanje v sako najmenje deseto leto naj se ponavlja. Pokehdob pako znano je, da vu lozah, kade velika bivaju pregovarjanja, i protivnosti zbog dvojnosti medje najvećše loz porobljenje i oplemenje zna biti: zato po poglavarih varmedjinskih način postaviti se mora, da doklam pravda nedokonča se, nijedna stran takov loze falat pravdi podložne zbog porušenja, i škode, jedne i druge stranke poseći, i porobiti naj se ne poduša, nego razložno samo, i potreboći prikladno derv v živanje naj ima, drugać suprot čineća fiškalsku naj spoznat pravdu.

43. Za žganje vapna, i cigla v zeti se moraju takova derva, kotera se lahko nemogu prodati, niti za drugi posel obrnuti, kak je ležeća simo tamo po lozah je dalešnih drevje i penje, da po tom drugo hasnovito za prodavanje, i hiž delanje prikladno, kakti i sadovno drevje za drugu hasen bi se čuvalo.

44. Kupcom derv dopustiti se nemora, da bi oni po svojih derva sekajućih težakeh loze poleg svoje volje sekli zbog porobljenja, kojega od ovud je se bojati, nego pred očima ladavcev loz, ali ljudih njihovoh derva, za koja bude pogodjeno, naj se posečeju, ali bolje posećena i vu klaftrre pravo spravljena njim naj se dadu, i odkazeju.

45. Navadno vreme pričeti sećenja derv zna biti, kade vre lištje iz drev čisto opadne, i ova gibanja i življenja moć iz zemlje jemati, i k sebi vleći prestaju.

Odkuda drevja, za ogenj i kurenje odlučena vu polovice, ali pak taki vu početku meseca vsesveščaka do konca sećna seći se budu morala, ar kajti za ovom mesecom drevja svoju kakti hranu, i pomadjenje iz zemlje počneju jemati, i vleći, sećenju pak drevja za hiž delanje naj prilićneši jesu meseci gruden, i prosinee; i ovo razmeti se mora od drev za hiž de-

lanje na suhom; ar kajti drevja, kotera vu mesto berečno, i vu vodu postaviti se moraju, jošte friška zelena, i vode puna poseći se, i za takov posel vzeti se imaju; ar ovakova vudu i faihtnoću stransku već vuse popiti nehte, zato vu vuhkom i faihtnom mestu ona duže terpeti, kak suha hote.

Kuliko pak spada na sečenje, i vu klaftre spravlanje drev za ogenj i kurenje odlučениh, ovem istina je vreme od prvoga dneva vsesveščaka do konca meseca ivanščaka občinskom načinom navadno je odlučiti, poleg zroka vendar potreboće, ali prodavanja prilike celo leto po derva sekajućel piliti, poseći, i vu klaftre spravljati mogu se: tak vendar, da ista drevja vu zime, kak vre rečeno je poseći, i za sečenje na falate pripraviti moraju se, ležeća pak ali od vetra porušena navlastito vu lozah, i gorah dalešneh stanovito vreme nemaju, nego vu svako poseći se mogu. Ar ako bi se samo vu vremenu sečenja na onom falatu zemlje, na kojega red dervo-sekanja dojele, sekla; v nogo bi vu vremenu ovom dukšem prešla, i zagnila, niti zadosta bilo ono vreme, koje odredjeno je, za sečenje derv.

Znano pak je poleg naredbe lozne, da drevja za šindol, kolje goričko, i roženice, i za druge ovem spodobne potreboće vu samih zimskih mesecih, vu kojih moći gibanja nemaju, poseći se moraju.

46. Akoprem najpravičneše je, da siromakom, i v bogem simo tamo ležeća derva menša, koja najmre prez sekire, ali drugoga njim spodobnoga oružja na kolenu preterči, ali vre pervo stergana i ležeća pobrati se mogu; zakaj vu tjednu dva dni postavemo ponedelek ali četertek, ali drugi dnevi poleg volje ladarcev loz postaviti se moraju, ako bi pako ov koj dan svetek pripetil se opasti, tak drugi taki dan pobirati, i na ramenih njihovoh znositi naj se dopuste: Spoznano vendar višekrat je, da kada se ovakovo dopušćenje daje v bogem, ne samo dopušćena suha, nego tulikajše i friška, i najboljšega odrastka derva sečeju, i skomce odnašaju: zato sudci mest, jagari, i lugari na ovakove skozlivu pazku imati moraju, da nebi sekiru ali sročku, ali drugo kakovo železno, i oštro oružje vu lozu sobom donesli, drugač ne samo, da se ovakovem proti zapovedi činećem oružje, i drva vzeti, nego tulikajše i onu vu rešt postaviti se moraju.

47. Da zadnić ovakovo zmešano derv sečenje med kmeti stegne se, hasnovito bude, ako vu kotareh, kada kmetivu lozah občinskih, ali kmet-skeh, ali gospodskih derv sečenja hasen imaju, poklam kak pervo zezvedu i spoznaju njihovu potreboću, polag prikladnosti loz, stanovitu od leta do leta derv kulikoću odrede, niti više derv neg kuliko je od gospode vu vremenu odlučeno pod kaštigu proti činećem na peldu drugem nijeden kmet nesme seči. Cimermanska pako, i za hiž delanje potrebna drevja, niti vu isteh kmetov občinskih, ali kmetskeh lozah prez osebjunoga dopusćenja gospode sposedi niti skerčiti dopušća se. Ako pako loze občinske, i kmet-ske tak velike i prostrane budu, da se na više let poleg rečenoga derv sečenja reda razdeliti budu mogle, vu ovih tulikajše v sako leto spodobnem načinom činiti, i ostala poleg naredbe ove prepisana obderžavati budu se morala.

48. Da loze jezeričaste laglje posušiti budu se mogle, napraviti se mora vodotočje, ili tã žleb iz one strane, kade nizeša je zemlja, i kamo iztekanje vode je nagnjeno, kaj lahko spoznati more se, ako kolci zabiju

se ravne i jednako vu zemlju ter onak zmeri se nizina zemlje, zvan ovoga jezerišća takova zesnažiti od šaša i terstine, i mesto oveh topole, i jalše, posaditi, i ovak na hasen ladavcev, i občinsku obrnuti se moraju.

49. Pokedob otoki, ili ti mesta poleg Drave, Bednje, Plitvice, Krapine, i drugeh potokov bližnja al med njimi postavljena vekšim talom dreva mehka, kakti topole, verbe, jalše, i koja ovem spodobna jesu rasti činiju, v sako leto dvadeseto, al dvadeset i četerto zevsema pri korenu odseći moraju se; verbe pako v sako treće leto, da novo sveržje, i kiće zadobiju obseći se moraju. Vu pešćenih zadnič, i prudnatih mestah, i otokih, vu kojeh gusto verbovje zna zrasti, v sako leto šibje njihovo vu pušle postaviti, i prodati se, ali za druge potreboće, koje ladavec otoka ali mesta takovoga kasno izteše spozna, obrnuti se imaju.

50. Pokedob od leta do leta loze pomenšavati, i derv pomenkanje povekšavati spoznavamo, najmilostevneša skupa, i stalno istinska zapoved naša je, da koje goder hiže stanovnik, ali gospodar tak dugo, doklam pred hižum, i za hižum, dvoriščem, vertom, škednjem, ali tratinami prazno, i za sadjenje drev prikladno mesto najde se, v sako leto drevje vu mestu najmre fajhtnom, i močvarnom topole, verbe i jalše, vu ilovačne i tvrde zemlje brest, vu pešćenj zadnič, i skupa suhi smreke, jelve ali murvih ili ti dudovine najmenje dvadeseti zasađiti bude moral. Na koji cilj vu v sakoj varmediji mesto zasadno, ili ti cepni vert naj se vučini, i napravi, da od ovud šibice, i mladice za presadjenje prikladne onem, koji za nje prosili budu, za nikaj dati se budu mogle. Do teh dob pako iz loz, kade ovakove fele mladice nahadjaju se, spodobnem načinom na cil rečeni za obstunj podeliti se imaju.

Verti pako takovi, vu kojeh se seme murvino, ali ti dudovo sejalo, i dudovo drevo raslo bude, da v saki vu nje nebude mogel hoditi vse okolu šipkom, ali sternjem oplesti, ali z malum grabicom ograbati budu se morali.

51. Kakti goder pako vezdašnje odredjenje, i naredba lozna občinsko v seh dobro jedino cilja, i pelja, i odredjena ima se tak tulikajše naše najmilostivneše neje nakanjenje, da bi po ovem odredjenju občinsko terstvo, i hasnovita orsagu za meštriju mesta, kakti jesu rudne jame kraljevske, mesto za farbanje, železnih plehov skavanje, za saliter, za stekla, galica, ali pepela žganje, i koja ovem spodobna jesu, vu potrebnih za meštriju i delo meštarsko dervih premenjkanje terpela: tak vendar, da se obderžavaju z verhu toga naši milostivni odpiski, i perveša napravljnja i odredjenja, koja mi po contiliumu našem kraljevskom znana vučinili jesmo. Dapače ovoga pravoga loz i derv sečenja reda cil on je, da ova neprestajno napredek svoji imaju, i kakti vekovečna postanu; stacuni anda i balte i mesta za žganje, kade za vezda jesu, i nadalje tulikajše zderžavati se moraju: Pače ako občinska hasen obilnost, ali možebiti tulikajše i preobilnost derv drugde takaj podiči vu orsagu bi svetovala; za občinsku nemanje, kak i v sakoga po sebe, ali ti lastovito ladavcev hasen, i trstvo napraviti se bude mogla, tak vendar, da pervo consiliuma kraljevsko mesto deržećemu na znanje dati, i oglasiti se mora.

52. Smreke, tise, i jelve, kotere na visokih, i dalečnih bregih, v gorah seći, i po letnih naglih potokih vu dolice, spuščati, prehitavati, i

zverhu vode plivajuć vu bližnje potoke spravljati je navada, po rendasih, ali pogodjenih derva sekajućeh pri istom korenu, ne pako kak već puti biva na četiri, pet, ali šest nog ili ti cepelišev visoko naj se sečeju, i nato ladavci loz osebuju skerb imali budu, i kaštiguvali suproti čineće.

53. Znano takaj je, da loze nerazdelene, i vnogem skup ladavcem obćinske vekšem talem opuščene bivaju; zato kajti nigdo za čuvanje, i zderžavanje njihovo skerb ima, nego pače jeden od drugoga više prez v sakoga premišlavanja, pravičnoga razmerenja, i razdelenja z nepopravljivim trećega kvarom, i krivicum zmešano v letu, i vu zimi, dapače i celo leto derva seče: Da anda tulikajše i ovomu zlu pravičnem načinom suprot stane se, poglavari varmedjinski skerb imali budu, da se loze, i dubrave takove jednako poleg načina, i naredbe postavljene med skup ladavce razmere, i razdele ali pak skupnim privolenjem, i pogodbum ovoj naredbi med sobum od pravdenoga, i jednakoga loz uživanja, čuvanja, i zderžavanja pristojni postave način.

54. Zadnič, da se spozna, red i vreme sadjenja i sejanja semena drevnoga poleg razlučavanja fele, za ova v sakoj feli podaje se navuk.

1. Želud hrastev, ali bukeyca, i onak obćinskem načinom znana je, kojeh sejanje, ili ti zasadjenje najbolje vu mestu senčenom, i kam vručina sunca tak nemore dojtii, i to vu mesecu malom travnju, jeden ref na daleko jednoga od drugoga, jedan pak pedenj gluboko mora biti, drugač kakti želud hrastov i kukevca, tak tulikajše seme tise, i smreka, borovo pako seme vu mesecu prosincu zrelo postaje.

2. Bukva sad ima trovuglasti farbe kostanjeve, i v jesen mora se saditi.

3. Graber seme ima spodobu kamenčeca ali leče vekše, poradja se pak vu pridugi listeni mošnjici iz sverzja med liščem viseći.

4. Seme topola na spodobu najmenšega maka je, katero vu mesecu velikom travnju zezreli, i vu vrućini taki otide, i znikne, i ako se taki vu prvih dnevih nepobere već se dobiti nemore.

5. Lipe seme spodobu globosa ima.

6. Brezovo seme vu visećih iz zverši jambrekih zadržava se, i okolu konca ivanščaka zreli.

7. Bukve, grabre i lipa seme vu mesecu malom travnju, brezovo pako taki kak zezreli, na izorani suhi zemlji, topolovo na srednje vuhki posejati se mora. Akoprem pak breze, i topoli, i druga ostala ove fele dreva negda iz sebe sama izrasteju, ne vendar prikladno lepo, i ravno, nego vekšem talem zvito, i gerbavo suprotivnem pak načinom, koja posejana van zrasteju, ravno i jednako izrastuju.

8. Smreki, tisi, i jelve, i koja ove fele jesu dreva imaju jambreke na spodobu palme, vu kojeh zaperto seme, kada vu možaru v topli hiži ovi stučeju se jambreki, van sneti zna se, i akoprem ove tulikajše drev fele prez semena rasti i povekšavati se znadu vu smrekovih i jelovih lozah, pripeća se vendar, da vu šušecem letu povehneju, pošuše se, i skončaju. Vu ovom pripečenju, ako puno trave je mesto, travě s plugom van stergati se, i zemlja zesnažiti i z friškem semenom posejati se mora, i zato radi ovoga zroka onih jambrekov semena puneh v nožina mora se nabrati, i čuvati.

55. Pokedob ada za vpeljati, i pričeti ovoga tak potrebnoga i kruto v semu s kupa orsagu, i vlastitem lugov, dubrav, gajov i loz ladavcem hasnovitoga drev sečenja reda, i načina najbolje potrebno je, da se na ovoga reda i načina obderžavanje, izvršavanje i izpunjenje osebužno pazi; zato skerb ova v sakoj varmedjiji jednomu zmed oficirov varmedjiskih pod obečanje plače od sehdob naj se z ruči, lugari takaj, i jagari zbog toga zroka istinski i zaufani naj se postave, kađe takovi imati se mogu.

Kak goder pako milostivno predvidujemo, i v pamet jemlemo, da po ovoj naredbi, i prepisanom, i na prvo postavljenom derv sečenja i čuvanja loz redu, i načinu na punom i vu v seh po v sem kraljevstvu mestah poleg stališa katarov vse, kaj kanimo, zversiti nebude se moglo: Tak tulikajše milostivno obznanujemo, da hasnovita kraljevka naša nakanenja jedino na to jesu odredjena, da takoveh mest ladavcem, kateri očitujuc nam vu oveh potreboču najponizneše k nam vteku se, pomoć njim milostivno podati hočemo, i vsi oni, kateri milostivna nakanjenja naša, i ovu naredbu z osebužnim tersenjem, i skerbjum izvršiti tersili se budu, i z čini svojem drugem dobru dađu peldu, milošću, i milosrdnost našu cesarsko-kraljevsku spoznati, i zadobiti hote. Odkuda skupa tulikaj obznanujemo, da nikaj ne nam dragšega, i nikaj bolje nefelejemo, kak da dragoga i vernoga ovoga kraljevstva našega Apoštolskoga obćinsko dobro, hasen, i povekšavanje iščemo, i pritegnemo, i ovu pazku, prigledbu, i materinsku skerbljivost našu za osebužnu, i kruto dragu najvekše kraljevske časti naše stran držimo.

Ovoj anda naredbi vsi skupa i v saki po sebi priložiti najse tersi, znajući da vu tom milostivnu našu kraljevsku volju na lastovito njihovu hasen, i dobro obćinsko odredjenu izpuniti hote.

Dano vu Arci-Hercezeskom Varašu našem Beču Austrijanskom dneva 22. meseca grudna leto gospona 1769. Kraljestvih naših Vugerskoga, Pemskoga i ostalih leto 30.

Maria Theresia m. p.

Grof Ferenz Eszterhazy m. p.

Ferdinand Sdultety m. p.

Veliku važnost toga zanimivoga spisa po razvoj hrvatskoga šumarstva još i posebice izticitati smatramo skoro suvišnim, jer ne samo da je zakon taj, ili bolje veleć šumski red, bio od velike važnosti po cielo nam šumarstvo u domovini, već mu je, kako je u njem malo ne sve i najvažnije, što u obće u ono doba o šumskom gospodarstvu poznato ne samo pregledno no i vele poučno poredano te tako je taj spis prema tadanjem običaju ne samo županijskim oblastim i skupštinam, već i svim u zemlji velikašem i dostojanstvenikom dostavljen, sadržaj bio svakomu, koga se ticao, a u prvom redu i tadanjem sumarskom osoblju pristupan, nije to dakle samo „prvi Hrvat ki šum-